

Debat

Els grafitis, un art d'avantguarda?

Oriol Fort, moderador*

Oriol. Bon dia. Us presento les persones que m'acompanyen en aquesta taula per debatre aquest tema. Són Josep Ramon Bertolín, professor, historiador de l'art i regidor de l'Ajuntament de Mollet del Vallès. Manu Montaña, artista, ha format part de KDS-crew, Mur Art, b-boy. Àlex Escuer, artista, exgrafiter, llicenciat en Belles Arts, i Dani Garrido, artista, també ha format part de KDS-crew i Mur Art.

Ens agradaria que, a través d'aquest debat, poguéssim parlar d'una sèrie de coses, com l'origen d'aquesta expressió artística, els objectius i motivacions, preguntar-nos si té afany provocador o si cal ser-ho. Parlar dels límits entre art i vandalisme, o esbrinar per què el suport pictòric ha de ser la ciutat i no un llenç o una tela. Interrogar-nos sobre si els grafitis són realment un art d'avantguarda o si és un art en evolució. Tot això és el que intentarem saber en aquesta estona.

Per començar, he de dir que aquesta forma d'art em mereix molt de respecte. Cap als anys 1995-96, com a regidor de Cultura i Joventut de l'Ajuntament de Mollet del Vallès, vaig tenir l'oportunitat de tenir contacte amb grafiters per aconseguir que la seva manifestació artística no fos una permanent vulneració de la normativa municipal. Perquè, entenent clarament que allò era una manifestació artística, no podia, al

mateix temps, pensar que era una vulneració de la normativa. Per tant, l'Ajuntament va començar a cedir parets i murs perquè poguessin pintar. Va ser una experiència molt positiva, perquè darrera d'aquesta expressió artística inicialment mal mirada i fora de normativa, hi havia persones que volien dir-nos coses, en positiu o en negatiu, però dir-nos coses, o expressar idees i opinions, acotar un territori, confrontar-se amb un altre... Per tant, hi havia una gran profunditat darrera d'això. Va ser aquest contacte directe i personal amb ells que a mi em va convèncer que això s'havia de tractar bé, s'havia de poder expressar i donar-los camí. Hi ha una primera pregunta, que plantejo a Bertolín. És una expressió artística?

Josep Ramon. Abans de contestar, referent al fet d'intentar lligar aquesta expressió artística amb la normativa municipal i avançant-me a la pregunta que també ens havíem fet sobre on acabava el terreny de l'art i entrava el del vandalisme, he de dir que el 2008 va néixer el projecte Mur Art (el Manu i el Dani en són bastant fills i a la vegada artífexs), un projecte que arrenca de la idea de canalitzar uns irrefrenables (per humans) desitjos d'expressió, amb una normativa i una ciutat que, inevitablement, és de tots. És un projecte fet per tècnics, polítics i grafiters, que determinen quins són els

* Antic regidor de l'Ajuntament de Mollet del Vallès. oriol@fort.cat

murs per pintar, com es regula l'accés i es creen unes comissions participatives i per part dels grafiters, s'aprova i gestiona. Molts dels grafites que hi ha són fruit d'aquesta iniciativa.

Els joves que tenim avui aquí responen a aquesta idea. L'Àlex té els orígens al món del grafit però després deixa aquest món i continua al món de l'art; és un artista brillant, el segon quadre que va fer el presenta a un concurs i és premiat... El Manu i el Dani són grafiters en actiu i són fills i pares d'un festival que fem a Mollet, el *Madafunkit*, que genera una expectació enorme, on vénen més de dos-cents *b-boys* de pràcticament tota la comarca, i que en bona part gestionen ells. Per tant, són capaços de tirar endavant un projecte que els situa en una participació de la ciutat molt gran.

162

Oriol. Podríem explicar els seus objectius i motivacions.

Àlex. Jo sóc el més antic, vaig començar a pintar els anys noranta, el meu perfil de grafiter és molt diferent dels altres dos companys. Sóc de la vella escola i no tenia els avantatges que tenen ells ara; aleshores els ajuntaments no volien saber-ne res, tot eren prohibicions, l'única opció era ser il·legal. El nostre treball era, possiblement, menys creatiu, més improvisat. El problema que teníem, les dificultats, el component tan il·legal, a mi i a la gent que anava amb nosaltres ens va acabar minant i va arribar un moment que cadascú va anar per la seva banda, era molt difícil continuar quan tot eren dificultats. No era només que t'ensexampessin, sinó que eren multes, situacions familiars, i tot això es complica. La meua experiència va passar després a l'art, vaig llicenciar-me en Belles Arts i per mi va ser veure que hi havia més possibilitats.

Avui, aquesta unió entre el grafit com s'entenia abans i l'art té una canalització molt més fluïda, hi ha molt més nivell del que hi havia abans

Dani. Nosaltres vam començar fa uns anys, puc dir que hem viscut el canvi. Al principi el grafit no s'acceptava tant com ara. També vam començar de manera il·legal. Pintàvem on podíem, en llocs apartats, però per sort, hem pogut viure l'avanç i ara et pots expressar lliurement, sense la por que arribi la policia, et detinguin, i, és clar, pots fer obres molt més elaborades. Potser s'està acceptant més el grafit per això, perquè en cedir espais, la gent es pot expressar millor que si ha d'escurçar el temps per por a la repressió per part de la llei.

Gràcies al grafit, també vaig començar a introduir-me al món de l'art i per això també vaig decidir estudiar Belles Arts i estic ampliant els meus coneixements.

Manu. Jo vaig començar com el Dani, el 2007, quan el grafit encara no estava acceptat del tot, però ja hi havia algunes persones que deien: "fes-me això a la paret de casa meva..." que era un avanç en relació amb: "Ull, que ve la poli!", et treien els esprais, la multa, la bronca dels pares... Al llarg dels darrers cinc o sis anys, l'Ajuntament de Mollet del Vallès i els d'altres pobles del voltant ens han cedit espais en parets d'escoles, rieres i murs municipals per poder fer grafites ben fets, que és més que una simple pintada, perquè és una expressió del que tu sents, del que vols donar a conèixer, del que ets tu i ho expresses al mur, ja sigui amb lletres, amb dibuixos o amb simples firmes, però s'enfoca cap aquí. La meua motivació va ser que de tota la vida he estat amb el Dase (un grafiter); des de petits dibuixàvem *songokus* al full dels cromos i de més

grans vam decidir provar amb els grafitis. Ell va començar abans que jo, per qüestions monetàries i després em va animar a iniciar-me. Em va agradar, vaig conèixer KDS, m'hi vaig unir, i tots plegats hem tirat endavant.

Oriol. Tots tres, en algun moment heu parlat d'expressar lliurement... què? El Manu ha dit "el que sents dintre teu". Això ens porta a una altra pregunta: expressar lliurement per provocar? Per reivindicar? Què vol dir això de dintre teu?

Josep Ramon. En la història del grafit, aquestes fórmules d'expressió són molt variades. Em sembla que l'origen de fer aquestes signatures vénen d'un grafiter pioner nord-americà (fixeu-vos que en molts casos ells es defineixen a sí mateixos com a escriptors). Un d'aquests pioners el que expressava eren declaracions d'amor a la seva xicoteta; un altre estava vinculat a una aposta. Al segle XIX hi havia un austríac que, simplement, signava. Els punts d'origen de l'expressió són moltíssims i molt variats; en alguns poden ser, simplement, la signatura. A partir d'aquí, la varietat és enorme. Jo penso que l'escriptor, el grafiter, és una manera de significar-se. El professor Campàs ens deia que la ciutat pot generar en els habitants un allunyament, anonimat, massificació, el no ser ningú específic. Crec que l'escriptor, el grafiter es fa conèixer, es posiciona, sóc jo (o de vegades el grup), perquè moltes vegades, si treballen en *crews* (grups), és una manera de significar-se, d'individualitzar-se. El grafit, en molts casos compleix aquesta funció.

Alex. Jo afegiria que el grafit com a tal, és un mitjà. El contingut o el que es vol transmetre, varia. Recordo que a la meua època s'anava en contra de les corporacions, de les empreses,

de la policia... era la lluita contra el poder. Això m'imagino que en certa forma avui perdura, però crec que hi ha una percepció més oberta, la forma de parlar d'aquests temes no és tan limitada ni tancada com abans.

Dani. El que vol expressar un grafiter depèn de la persona que ho fa. No és el mateix el que pugui expressar jo en un moment determinat que les inquietuds d'un altre. El grafit és en un mitjà. De la mateixa manera que un artista agafa una tela i fa un oli, nosaltres tenim aquests mitjans que són al carrer, són públics. Clar, llavors hi ha aquest joc, que en ser públic no és el mateix que pintar un llenç, que és un acte que el pintor vol per a ell i el penja en una galeria. Si ets al carrer és diferent. També té un punt provocatiu, perquè és quelcom que t'estan imposant veure per la força, potser tu estàs caminant tranquil·lament i et trobes el grafit, i t'agrada o no. Amb les escultures també passa i ningú dubta que les escultures siguin art.

Josep Ramon. L'esperit del grafiter es pot veure minimitzat per la regulació?

Alex. Jo crec que sí. Hi ha un component que es mantindrà sempre com a il·legal, per molt que es regularitzi. Un component salvatge, d'apropiació d'espais públics que funciona *sine qua non* en el grafit. Com a reivindicació que és en la seva forma més pura, crec que, per molts espais que tingui el grafiter, sempre hi haurà aquest aspecte, no crec que canviï mai. Si es regula se simplifica molt i s'apropa a la gent, però aquesta petita part diguem-ne més salvatge mai s'arribarà a integrar en les normatives municipals.

Oriol. A mi em sembla que aquest és un punt important per anar després a un altre lloc. "Petita part salvatge

amb un element que sempre hi ha de ser, perquè hi ha una part reivindicativa" (no ho dic amb cap connotació negativa). Podríeu definir aquestes reivindicacions? Cap a on s'adreça, aquesta reivindicació? És general? És molt concreta?

Manu. De vegades és concreta, de vegades no: contra el sistema, (últimament el que es veu més és contra el govern i les decisions que està prenent). De vegades és contreta, contra certes idees o decisions que es prenen o per estar en contra d'alguna cosa, pel que he vist.

Oriol. Heu parlat de reivindicacions concretes. Sempre hi ha un aspecte reivindicatiu. Us preocupa que sigui comprensible allò que heu pintat perquè s'identifiqui clarament la vostra reivindicació? Si sou escriptors, podeu escriure clarament la reivindicació, però com a pintors o grafiters, és abstracte. Com vinculeu la reivindicació clara amb l'expressió clara d'aquesta reivindicació?

Dani. En aquest sentit hi ha dues zones molt diferenciades. Els que tiren més cap al camp de l'art busquen que la reivindicació s'entengui, que la gent s'hi senti identificada. En canvi, hi ha una altra branca de grafits que s'acosta més a la publicitat. Repetir el nom tantes vegades com puguis no és buscar que la gent s'identifiqui amb tu sinó que voler donar-te a conèixer. Els grafiters que busquen una expressió artística utilitzen el grafit com a mitjà d'expressió.

Manu. El grafiter que fa els murs busca que s'entengui el que està plasmant, que s'entengui el missatge. Sempre hi haurà l'eterna rivalitat entre els que l'usen com a manera d'expressió... en canvi hi ha grafits que, ni jo que pinto, les catalogaria d'art. A part, si aquesta obra, en lloc

d'estar en un mur estigués en un llenç, s'estaria venent en galeries. De fet es fa. Hi ha grafiters que ara mateix estan exposant en galeries i es venen les seves obres.

Josep Ramon. Quan parlo amb els alumnes, davant l'eterna pregunta de què és art, hi ha moltes definicions. Quan el Dase va presentar una col·lecció de corbates en les quals combinava el que eren els teixits amb una mena de tags que recordaven el que era el grafit, vaig dir que l'art s'hauria de trobar en el bell mig de la sorpresa i l'avorriment. Aquesta és una de les definicions que de vegades s'ha dit de l'art. I ara jo provocho. En el grafit pot passar que la repetició d'un mateix model o d'unes lletres puguin fer-nos caure en l'avorriment. Si és així, ens falta una peça d'aquesta taula, la de la sorpresa. Rentar-se les dents cada matí és avorrit perquè és rutinari, és un acte que no genera cap sorpresa, no estic davant d'un fet artístic. Passejar per la ciutat sense que hi hagi res que em sorprengui, esdevé rutinari. Però de sobte, un dia hi ha una escultura o un grafit; això m'obre els ulls. El grafit ha d'estar en aquesta situació: ha de generar sorpresa, ens ha de fer obrir els ulls i fer-nos preguntar. És aquí on de vegades pot haver-hi riscos. Les fonts d'expressió són enormes: hi ha grafits que són reivindicacions a un company mort, tota una col·lecció ho va ser durant un temps. D'altres han estat homenatges, s'han felicitat aniversaris, en ocasions contenen una reivindicació social, la ironia és present en molts. O decoraven senyals de trànsit a Florència... El grafit pot caure en la repetició, l'avorriment i per tant, perdre aquest esperit nou i provocador que ens fa dir: a la meua ciutat hi ha una cosa nova?

Alex. Precisament hi ha un element

de repetició que es fa per reputació i potser és també aquesta part il·legal el que fa que la gent et tingui estima.

Josep Ramon. Si és *street reputation* és que el grafiter pinta per a d'altres grafiters i la ciutat no li interessa tant?

Àlex. En coneixia un que, quan hi vaig parlar, portava uns mil trens pintats, és una de les persones que més trens ha pintat a Espanya. El seu objectiu artístic era molt limitat. L'avorriment, en aquest cas, era aclaparador, però la seva reputació, immensa. Dintre del món del grafit, tothom sap qui és. No crec que ens puguem treure mai aquesta part ni que tothom sigui capaç d'arribar a aquesta sorpresa, a aquesta cosa especial que tenen alguns peces o alguna obra d'art.

Dani. És que no tota la gent que pinta grafitis busca sorpresa, depèn dels seus objectius. El company de l'Àlex no buscava cap sorpresa pintant mil trens, sinó donar a conèixer el seu nom. Avui això s'està perdent molt. Ja no hi ha tants grafiters que busquin això, la majoria busquen expressar-se d'alguna manera.

Josep Ramon. Per tant, podria considerar-se que la legalització té com a conseqüència pujar la qualitat, perquè si el que bombardeja ho fa perquè està prohibit i ho ha de fer ràpid, té poca qualitat perquè el que importa és la quantitat. En el moment que es regula obligaria a pujar la qualitat o a fer projectes més elaborats on hi hagi aquest element que jo definia abans com a sorpresa?

Manu. Jo crec que van paral·lels. Si tu estàs pintant un mur il·legal, no pots estar per detalls, has de recollir i marxar. En canvi, si saps que pots estar-hi hores i hores, ho fas millor.

Àlex. Sí, però després també hi ha artistes com Banksy, que ja estan dintre del *hall of fame*. Aquell senyor no

desvetlla la identitat ni la seva cara i, per a més inri, totes les obres són en espais públic i legals, no li convenç per a res, i ell sí que aconsegueix aquest factor sorpresa. Potser està just en el límit de no necessitar permisos ni reconeixement. Amb la seva qualitat tècnica aconsegueix aquest factor sorpresa, aquesta "cosa" que tenen les seves peces.

Josep Ramon. Per als que esteu en actiu en el grafit, quina opinió teniu d'un personatge com Banksy, que és tot un fenomen?

Dani. Ningú no dubta en reconèixer-lo com un gran dels grans. Crea polèmica perquè fa obres il·legals. No fa gaire va fer una obra a Londres i li van posar un vidre al davant, com si anessin a un museu i et trobessis davant d'un quadre. També han arrencat trossos de mur d'obres seves i els han venut en galeries.

Josep Ramon. De fet, apareix a les guies de Londres i hi ha turistes que van a veure Banksy.

Dani. A Londres, tu vas a qualsevol botiga i el marxandatge d'ell és impressionant...

Àlex. Sí, però no cobra royalties!

Dani. Cert, no veu ni un duro!

Oriol. Heu parlat de repetició i això ens pot portar a un tema important, perquè el conflicte va començar, que jo recordi, amb els *tags*, que semblava que marcaven un territori. Per què no expliqueu una mica aquells orígens? Quin sentit tenia? Encara es fa?

Àlex. El *tag* és l'origen. Va ser la forma original de com va arribar a Espanya. Els anys vuitanta va ser un francès, un tal Lerrat i el Muelle (que ja és mort), dos personatges emblemàtics, que van començar fent *tags*. Era el primera cosa que vivies com a grafiter; la part artística de treballar als murs va venir després. Als metros

de Nova York se signava amb el tag, o als carrers 148 o 170.

I la lluita pel territori la vaig viure. Dels grafitis que vaig fer no en queda cap perquè els grups que anaven apareixent pintaven a sobre. Vaig viure la lluita pels espais, les parets pertanyien a un grup i no a un altre, i això va ser un component més de veure's limitat. Hi ha bandes més grans, capaces de fer-se valer i els tags representaven una forma d'imposar la norma o la llei en aquella zona. A Mollet hi havia un grup molt potent que marcava molt bé la seva zona i donaven poques facilitats perquè s'incorporés gent nova a les seves parets. A Parets hi havia alguns murs on hi havia una lluita bastant complicada.

Oriol. En relació amb això hi ha un tema que l'Uri, un grafiter que ara viu a Bristol, ens comentava: el respecte a l'obra. Ens deia que a allà, moltes obres acaben desapareixent al cap d'una setmana o dues, excepte a llocs molt concrets. Quina norma de respecte hi ha a l'obra creada per cadascun de vosaltres?

Àlex. Quan jo estava actiu, no podia pintar a sobre de gent que no fos del meu grup i no podia fer-ho en un mur pintat per altres grups, amb gent que tenia més reputació que jo. Em va costar més d'una pallissa, però al final ho vaig aprendre.

Manu. Jo, com l'Àlex, si no és del meu grup i no demano permís abans, no puc trepitjar a un altre la seva peça, perquè és com si no li tingués respecte. Una altra cosa seria si jo he pintat i un altre m'ha tapat el meu grafit, llavors li torno a tapar. Si vols que et respecti, respecta'm tu primer. Si no és del meu grup i no li demano permís abans i és una obra d'art, jo no aniré a trepitjar-li la seva obra, perquè ja m'ha costat més d'una baralla.

Dani. Jo crec que depèn molt del mur. Per exemple, si és el col·lectiu Mur Art tu has d'anar a demanar-ho i no és el mateix que si vas a la riera de Granollers on arribes, veus la peça més lletja que hi ha i pintes a sobre. Si després arriba un altre i creu que la teva peça és més lletja, te la tapa ell. És el *hall of fame*, com es diu. En aquest tipus de murs no hi ha tant aquest respecte, és el respecte que et marques tu mateix; si veus una obra que consideres que no és gaire millor que la teva, no se t'acudiria tapar-la.

Àlex. Però si tapes una obra més lletja que la teva, a mi m'han pegat per això. No hi ha un criteri artístic i creatiu per valorar-ho, és més aviat un tema de respecte i honestedat. Hi havia gent que pintava 15 vegades pitjor que jo i les parets eren seves, i jo no els deia res.

Oriol. Abans d'entrar en un tema delicat, vosaltres sou conscients que el vostre art és efímer. Ho és voluntàriament? En feu fotografies perquè en quedi constància?

Manu. Sempre vols tenir constància de la teva obra. Sabem que el grafit és efímer. Com que ara s'està buscant aquesta part més artística i tenim mitjans que abans no teníem, com Internet, no fa falta que estiguis en tots els trens perquè ho penges i tothom ho pot veure. De fet, arriba a tot el món. Ara molta gent està deixant de pintar en llocs tan a la vista i ho fa en cases abandonades o llocs on pugui treballar tranquil·lament i que sàpiga que no serà efímer, que la gent no tingui dificultat per trepitjar-li sinó per trobar-la.

Àlex. Quan jo pintava no hi havia Internet i tot era molt diferent. Buscava els llocs amb més exposició que tinguessin un públic més ampli. A la meva època no ens haguéssim plan-

tejat mai pintar a la riera de Paret, perquè era el pitjor lloc del món. Si calia, anaves a d'altres ciutats. I en canvi ara és el lloc més xulo del món. Llavors fèiem fotos i no volíem ser efímers, volíem perdurar el major temps possible. En el nostre cas la fotografia era analògica, et feies els teus bucs i anaves rodant per donar a conèixer la feina. No et coneixien fora del teu poble.

Oriol. Entrem en un tema polèmic. Si preguntéssim a la població què pensa dels grafitis i que diguessin si ho consideren vandalisme o no, probablement hi hauria un percentatge important que diria que és vandalisme (i ho separo del fet que sigui legal, perquè seria una vulneració de la norma però no pas vandalisme). Quan parlo de vandalisme em refereixo a una "agressió a...". Suposo que esteu d'acord que una part important de població diria que això és vandalisme encara que estigui en una paret acceptada. Com convenceríeu aquestes persones?

Manu. Jo no crec que els hagi de dir res, millor que ells mateixos vegin les obres. No és el mateix veure peces lletges fetes en cinc minuts que obres d'art que podries treure-la i vendre-la. El punt està aquí, la qualitat de l'obra és la diferència perquè la gent pensi que és art o és vandalisme. Si ho fas en un espai públic és normal que la gent pensi que és vandalisme perquè no tens permís però si veuen obres d'art, no les catalogarien de vandalisme. La gent de vegades va amb estereotips. Tu poses la mateixa obra en un llenç o en una paret i sabrien diferenciar.

Josep Ramon. Estic d'acord amb el que dieu, amb un matís que té a veure amb el que deia abans. Crec que tot l'art ha de tenir un punt de provocació. I de vegades algú el pot entendre

com a vandàlic en el sentit que molesta. El títol del debat d'avui és "El grafit com a art d'avantguarda". Les avantguardes neixen amb una voluntat, en alguns casos molt clara, del que deien "Épater les bourgeois", fer-te sentir incòmode, perquè posen davant de la teva mirada una situació... Al World Press Photo veiem imatges molt realistes que de vegades ens posen nerviosos i ens incomoden, i algú podria pensar que això és vandàlic, perquè diuen coses que no m'acaba d'agradar. I després, molt d'acord amb el que es deia. Cal conèixer el que es fa. Molta gent començaria a repensar-se la primera definició fruit d'estereotips però quan entén d'on ve o què estan fent, pot modificar l'opinió, tot i que hagi un punt de provocació. De fet, el professor Campàs parlava de Pollock i es preguntava si era un personatge provocador. O el provocador és l'estat francès que gasta vuit milions d'euros en una obra seva? Les preguntes que fem en relació amb els grafitis podrien adreçar-se a altres camps.

Alex. L'art contemporani té aquest component, ha de ser provocador. Estic pensant en l'Andor Worhty, un artista anglès que va fer boles de neu amb salsitxes i les va posar als mercats de Londres. Molta gent pensava que allò era malgastar els diners públics i que a sobre es convidava a menjar. I això que era art contemporani, no pas grafit. Darrera de tot això hi ha un discurs, i crec que el grafit també el té.

Oriol. En relació amb la provocació de l'art contemporani, suposo que el pecat original dels grafiters, és que no ho feu d'amagat sinó en públic. Les manifestacions de Pollock, de Dalí, de Miró, o el famós urinari de Duchamp, al cap i a la fi s'exhibia en privat, màxim ho exposaven en una

galeria d'art, però vosaltres ho feu en públic, perquè arribi. Aquest és el vostre pecat original?

Dani. Jo crec que no és tan essencial fer-ho en un espai públic perquè cada cop més s'entra en fàbriques abandonades, es va a llocs on no hi passa ningú... i continua sent grafit. Clar que té el caràcter d'ocupar un espai públic encara que siguin edificis abandonats, no són seus. Potser sí que es peca d'això, però ja es busca que no s'hagi d'anar a un lloc expressament per veure-ho, és més aviat que l'obra t'arribi.

Alex. Les últimes coses que he llegit de Bansky diu: "Si no tens un tren, ves i signa'n un". Això continua present en el grafit. És una forma d'apropiar-se. Jo no tinc una fàbrica i pinto en una com si fos meva.

Oriol. Abans el Dani ha dit: "Ha arribat un moment en què no importa tant l'estètica". Ho pots explicar més?

Dani. Doncs passa com a l'art contemporani, que el grafiter ja no busca fer una obra acurada, de detall. Abans es buscava tenir uns patrons molt establerts. Ara no es busca tant polir les obres, sinó que estiguin allà, que es vegin, que es mengin.

Josep Ramon. Ens preguntàvem si el grafit havia evolucionat i em sembla que hi ha hagut evolució que fuig d'aquesta correcció en les lletres molt marcades cap a un estil com barroer, lleig. És possible que es doni en el grafit el mateix que s'ha donat en altres manifestacions artístiques. Abans, quan parlàvem del gegant de la plaça de Pau Casals i pensava en un petit assaig escrit per un historiador de l'art, Ernst Gombrich, va titular "Meditaciones de un caballo de juguete". En el grafit pot haver passat una cosa semblant. En aquest assaig,

l'historiador diu: "si jo li demanés a un nen, per exemple, que em dibuixés un cavall el més simple possible, i em donés una resposta i jo li digués: més simple, més simple!, al final faria allò que fèiem de petits, quan pujàvem a sobre el cavall, agafàvem les regnes i picàvem. Però això és massa simple; llavors, el següent pas seria un pal d'escombra, però encara no acaba de ser ben bé un cavall, fem un altre pas: llavors ja li posaria un cap, aniria avançant i finalment arribaria a un motlle d'un cavall real. Llavors aniríem a l'altra banda. Però si no cal tant, per què li has hagut de fer... i aniríem a un procés de simplificació i potser tornariem una altra vegada al pal de fusta. És el que li passa al gegant: no li calen braços ni cap. Si diguéssim, posem-li braços, però llavors pensariem, i els dits? I no acabariem. En aquest procés, potser al grafit li passa el mateix. De processos molt simplificats s'han anat ornamentant i s'acaben veient lletres que semblen barroques, amb moltíssima decoració, com si estiguessin fets amb aerògrafs, amb onades... i després es torna a estils més clàssics: simplificació, puresa... i en aquest pèndul, de vegades el grafit també es mou.

Dani. Un amic meu quan va començar buscava aquestes lletres i l'última vegada que ens vam veure em deia que pintava lleig, que ho buscava així, que a la gent no els agradés. Aquí entra el joc de cada persona, el que busca el detall i el que diu: jo passo d'això.

Alex. A mi, formalment, em va passar això. Vaig veure que arribava un moment que els mitjans formals de fer grafit estaven molt estandaritzats: marcaves la paret, omplies per dins, feies les marques, una sèrie de coses que havies de complir i ho havies de fer amb una qualitat i un perfec-

cionament tècnic el millor possible... al final era massa artesà. A mi això em va matar, em va fer dir prou. Era massa repetitiu i em va avorrir. Llavors vaig deixar el grafit. Entenia que no hi havia res més que jo pogués fer. Avui es fa de tot: pintar amb rodet, trencar ampolles, pots, plantilles...

Josep Ramon. No sé si hi ha més càrrega de tema, de les lletres purament simples, ara, quan passeges, veus rostres, frases, com si es volgués incorporar una història, quan potser fa uns anys era un exercici d'habilitat, de repetir unes lletres, i ara potser s'ha fet una mica més complex amb la incorporació d'elements figuratius, fins i tot històries.

Dani. Jo crec que abans també buscava això que deies, les lletres i per exemple, en un foto que hi havia una noia amb paraigua, doncs en fer el grafit havien enganxat un paraigua real al mur.

Oriol. Algunes de les coses que esteu dient fan pensar en molt del que es diu sobre l'art d'avantguarda. Sou artistes d'avantguarda?

Dani. Es podria considerar un art d'avantguarda si ho cataloguem com a art, perquè potser surts al carrer i no pots parlar d'art d'avantguarda si no estàs parlant ni d'art, molta gent no ho consideraria així. Jo crec que una part ho és, com l'*street art*, però una altra no. Dins del grafit hi ha gent que busca trencar amb tot el que hi ha establert.

Oriol. Hem vist escultures de Mollet amb *tags*. Creieu que això us ajuda? Us hi sentiu identificats? Què en penseu? Perquè la gent pot barrejar les dues coses, grafitis artístics i personatges que fan això, cosa que no interessa.

Dani. No hi estem d'acord, perquè és una obra d'art que tu trepit-

ges, com si possessis una escultura a sobre d'una altra escultura. A molts llocs han agafat estàtues de presidents i altres personatges i els han disfressat de pallassos buscant crear un llenguatge, no pas embrutar-les. Aquí es busca criticar, no posar una firma a sobre, com si fessis una performance. Jo, amb això sí que em sento identificat, perquè és provocatiu, vol dir alguna cosa. La "taques", perquè hi poses una cosa al damunt, però no la taques amb una signatura.

Alex. Jo seré incorrecte. No estic d'acord amb els *tags* que parlem, però el fet és que es fa i es farà. Hi ha la petita lluita contra el poder, el grafiter se sent reivindicador. Una obra pública, pagada amb diner públic en un espai públic és, per definició, un suport per al grafit. Jo no ho he fet però sóc conscient que forma part del grafit. Hi ha poca diferència entre una escultura pública i una paret pública; de fet, el suport és més suau que pintar en una paret. Això forma part del grafit. Nosaltres no ens coneixíem fins ara i hi ha molts més grafiters al nostre voltant, i més que vindran, no som un col·lectiu unit amb un únic pensament. No podem negar totes les manifestacions dels grafiters i quedar-nos només amb les que ens agraden.

Manu. Has de pensar en el dany que pots causar...

Alex. Sí, estic d'acord amb vosaltres, només dic que forma part del grafit i de fet dóna autoritat. A Paret hi va haver un grafiter que va pintar a la Pedra del Diable; durant un temps va ser famós per haver-ho fet. Això continuarà passant. El grafit continuarà tenint aquest component.

Manu. Està clar que les firmes estan dintre del grafit, però danya la imatge del grafiter que busca ser una cosa diferent.

Àlex. Però ha de ser irreverent, forma part de la polèmica del grafit. Si tots pintéssim en galeries, si el grafit es pogués comprar i vendre, si es pogués traficar amb les obres, ja seria una altra cosa. El grafit té aquest component, es pinten parets, ve l'Ajuntament, t'ho pinta de blanc a sobre i tornes a començar.

Josep Ramon. Jo no acabo de compartir l'opinió de l'Àlex. Les imatges que veïem eren una signatura, com una pintada rera els lavabos. Entenc que algú que es defineix com a artista o que hi aspira, vol provocar sorpresa... Estem intentant dignificar allò que fan. La signatura de la porta és un acte vandàlic, fins i tot terrorista. Malauradament, de vegades les coses van així. S'aconsegueix la fama per camins molt diversos, no tots legals ni correctes, perquè quan hi ha un element provocador, que ens fa pensar sobre nosaltres mateixos, encara que ens incomodi, ens fa millorar. "L'enterrament d'Ornans", de Courbet va ser una obra que al principi no va agradar gens. I calia, perquè va posar davant de la societat un mirall de qualitat que les va obligar a reflexionar sobre sí mateixos, i per tant els va acabar fent millorar. Demanar-li a un grafiter tanta cosa potser és una mica complicat, però hauríem d'anar en aquesta línia. Molts ho fan, i ens expliquen que la ciutat no és patrimoni de ningú, exclusivament, sinó patrimoni de tots. Trepitjar és trepitjar. Robar és robar. Un euro o mil, però és robar. I un bombardeig és un bombardeig. Jo demano als grafiters una mica més que una simple signatura.

Àlex. Em ve al cap Richard Serra, un escultor que fa planxes d'acer de dimensions molt grans i les posa enmig d'una ciutat, amb el que comporta de risc per a la seguretat ciu-

tadana. A Bilbao té obra d'aquestes característiques, que ningú pot tenir a casa, està feta per a espais públics i molta gent es qüestiona si això és art. Un grafiter crec que pot expressar la voluntat de molts veïns i veïnes que no volen aquesta obra i arriba el grafiter i reivindica aquesta superfície com a suport per a la seva obra.

Dani. És una reivindicació, és un acte col·lectiu, de gent que no volia una escultura en un lloc.

Àlex. Sigui o no sigui conscient d'aquesta reivindicació, la ciutat és viva, per tant, potser jo hi passejo amb el gos i es pixa en aquesta obra i un altre hi pinta un grafit.

Josep Ramon. El que potser s'ha de regular és l'incivisme.

Dani. Per aquesta regla de tres, si acceptem que un grafiter pugui danyar l'escultura també acceptem que el veí baixi amb una brotxa i el "tatxi".

Àlex. El que vull dir és que és molt fàcil estar contra els tags a sobre d'escultures com les que tenim a Mollet, que són maques i estan ben pensades, però quan parlem d'una obra més polèmica o obertament difícil d'entendre com la de Richard Serra, potser ja no és el mateix territori. El que plantejo és que el tag o el grafit té aquest component positiu.

Oriol. Com podeu veure, en el món de l'art sempre hi ha polèmica i no és un pensament únic: entre els grafiters, encara que ens sembli que són un de sol, hi ha idees estètiques diferents, pensaments diferents. Sou un col·lectiu viu i, per tant, plural. El debat donaria per molt però hem d'acabar. Us agraeixo moltíssim la vostra presència aquí, en un acte institucional, que hàgiu pogut parlar, espero, amb tota la llibertat del món, i espero que nosaltres hàgim tractat

aquest tema amb tota la sensibilitat que mereix una manifestació jove. Han quedat penjats molts temes, però especialment un que volia que poguéssim relacionar amb el món del patí (skate) i del break dance, perquè alguna relació hi ha i hauria estat bé ampliar el ventall juvenil de la vostra activitat.

Per concloure, podem dir que els grafitis són una manifestació artística amb una gran dosi de component creatiu i reivindicatiu, que assumeix el risc de la vulneració de la norma. Cal que sigui irreverent, forma part

del seu ser, però també cal que tinguem en compte que la ciutat és patrimoni de tots i la ciutat és viva i per tant, sempre hi haurà aquest dinamisme conflictiu entre una expressió que cal intentar regular el mínim possible i la pròpia regulació. Sempre viurem en aquesta dinàmica, però és que la vida mateixa és una permanent lluita contra la vulneració d'un mateix i les seves pròpies normes. Així estem, com una manifestació de vida i, lògicament, sortida de la joventut. Moltes gràcies.

171

Figura 1. Debat sobre “Els grafitis, un art d'avantguarda?”, amb Josep Ramon Bertolín, Àlex Escuer, Dani Garrido, Manu Montaña, i Oriol Fort

Figura 2. Un moment del debat, amb els grafiters Àlex Escuer, Dani Garrido i Manu Montaña